

В.І. ФАРИННИК. ДОРУЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ СПРАВИ ДЕКІЛЬКОМ СЛІДЧИМ

Розглянуто питання доручення розслідування справи декільком слідчим, порядок формування слідчої групи. Проаналізовано чинне законодавство України та законодавство інших країн з цього питання.

Ключові слова: *слідча група, слідчо-оперативно група, розслідування справи декількома слідчими, начальник слідчого відділу, начальник Головного слідчого управління.*

Рассмотрен вопрос поручения расследование дела нескольким следователям, порядок формирования следственной группы. Проанализировано действующее законодательство Украины и законодательство других стран по этому вопросу.

Ключевые слова: *следственная группа, следственно-оперативная группа, расследование дела несколькими следователями, начальник следственного отдела, начальник Главного следственного управления.*

The questions about the commission of investigation case to several investigators, order of forming the group of inquiry are considered. The effective legislation of Ukraine and legislation of other countries are analyzed.

Key word: *the group of inquiry, investigation case of several investigators, chief of criminal investigation department, chief of central criminal investigation department*

При провадженні досудового слідства всі рішення про спрямування слідства і про провадження слідчих дій слідчий приймає самостійно, за винятком випадків, коли законом передбачено одержання згоди від суду (судді) або прокурора, і несе повну відповідальність за їх законне і своєчасне проведення. Виняток з цього правила складають положення ст. 119 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК), відповідно до яких розслідування кримінальної справи може бути доручено декільком слідчим.

У слідчій практиці груповий метод розслідування кримінальних справ застосовується в особливо складних, багатоепізодних справах, що сприяє скороченню строків досудового слідства та в найбільшій мірі забезпечує його повноту і всебічність¹. В умовах підвищення професіоналізму злочинності даний організаційний метод розслідування кримінальних справ стає зручним та якісним інструментом в її подоланні, а також забезпечує найбільш оптимальний режим для всебічного, повного та об'єктивного встановлення обставин вчиненого злочину.

Незважаючи на значну кількість теоретичних досліджень з проблем розслідування злочинів груповим методом, проведених такими вченими, як Ю.П. Аленін, В.П. Бахін, В.І. Бояров, Ю.М. Грошевий, А.Я. Дубинський, В.С. Зеленецький, А.В. Іщенко, Н.С. Карпов, В.С. Кузьмичов, В.Т. Маларенко, О.Р. Михайленко, В.Т. Нор, Д.П. Письменний, О.М. Подопрелов, С.В. Слинко, М.Я. Сегай, М.І. Сірий, С.М. Стахівський, В.М. Тертишник, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило та багатьма іншими науковцями, актуальність цієї теми є очевидною.

Адже, у процесуальній науці ще й досі немає чіткої теоретичної концепції розслідування кримінальної справи декількома слідчими, створення та функціонування слідчих та слідчо-оперативних груп, що призводить до суттєвих відмінностей як у вихідних позиціях учених, так і до певних суперечностей у тлумаченні окремих положень чинного кримінально-процесуального закону. Розробка

© ФАРИННИК Василь Іванович – начальник ГСУ МВС України, Заслужений юрист України

теоретичної концепції групового методу розслідування є вкрай актуальною і важливою у зв'язку зі вступом України до Ради Європи, прийняттям на себе міжнародно-правових зобов'язань і необхідністю приведення національного законодавства у відповідність із загальноновизнаними міжнародно-правовими стандартами.

В юридичній науці, залежно від особливостей вчиненого злочину, розслідування якого здійснюються груповим методом, завдань, що покладаються на групу, мети її створення, термінів дії та розподілу обов'язків її членів, розрізняють поняття «слідча група» та «слідчо-оперативна група».

Так, під слідчою групою розуміють об'єднання певної кількості слідчих з одного чи різних відомств, що створюється на визначений час компетентними посадовими особами відповідно до вимог КПК України (відомчих актів) для розслідування складної чи великої за обсягом роботи справи, яку необхідно виконати, або для необхідності проведення трудомісткої та невідкладної слідчої дії, яку одному слідчому виконати у встановлені строки не під силу².

У свою чергу, слідчо-оперативна група – це тимчасове формування, яке створене для спільної узгодженої діяльності, до складу якого входять оперативні та інші співробітники органів дізнання та слідчий (слідчі), що має своє призначення, і в якому під керівництвом слідчого та з запровадженням інтенсивних і тривалих ОРЗ здійснюється розкриття злочину «по гарячих слідах», розслідування складних великих за обсягом справ, або перевірка заяв та повідомлень про завуальовані злочинні діяння по матеріалам, що надійшли слідчому для розгляду³.

У чинному кримінально-процесуальному законодавстві питання формування, організації та діяльності слідчої групи регламентується виключно статтями 114-1, 119 КПК та Положенням про Головне слідче управління МВС України, яке затверджено Наказом МВС України від 31.03.2008 р. № 160 «Про організацію діяльності органів досудового слідства МВС України. Щодо слідчо-оперативної групи, то порядок її створення передбачено Інструкцією з організації діяльності органів досудового слідства в системі МВС України та взаємодії їх з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ України в розкритті та розслідуванні злочинів, яка також затверджена вищевказаним наказом.

Однак, відповідно до п. 8 Наказу МВС України від 15.06.2011 р. № 336 «Про проведення експерименту щодо апробації вертикальної системи підпорядкування слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України» на період проведення експерименту (з 1 липня 2011 року до 30 червня 2012 року) дія наказу МВС України від 31.03.2008 р. № 160 зупинена. Тому упродовж запровадженого експерименту при створенні слідчих та слідчо-оперативних груп слід керуватись Тимчасовим положенням про Головне слідче управління МВС України та Тимчасовою інструкцією з організації діяльності органів досудового слідства в системі МВС України та взаємодії їх з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ України в розкритті та розслідуванні злочинів.

Проте, як свідчить практика, при створенні як слідчої, так і слідчо-оперативної групи є поодинокі випадки, коли працівники користуються однаковими вищевказаними нормами, не дивлячись на те, що ці групи належать до різних видових категорій. Відсутність чіткої правової регламентації та невідповідність відомчих нормативних актів положенням КПК призводить до неузгодженості рішень про створення групових форм розслідування, невизначеності статусу осіб, які залучаються до їх складу, порушення строків досудового слідства та втрати доказової інформації.

Начальник слідчого відділу, здійснюючи контроль за своєчасністю дій слідчих по розкриттю злочинів і запобіганню їм, має право доручати розслідування спра-

ви декільком слідчим, а також брати участь у проведенні досудового слідства та особисто провадити досудове слідство, користуючись при цьому повноваженнями слідчого (ст. 114-1 КПК).

Відповідно до п. 4.3.6. Положення про Головне слідче управління МВС України, затвердженого наказом МВС України № 160 від 31.03.2008 р., та п. 4.4.16. Тимчасового положення про Головне слідче управління МВС України, затвердженого Наказом МВС України № 336 від 15.06.2011 р., начальник Головного слідчого управління МВС України у разі необхідності відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства передає справу від одного слідчого іншому, доручає розслідування справи декільком слідчим підлеглих органів досудового слідства, а також слідчим ГСУ МВС України⁴. Таким чином, доручення розслідування справи декільком слідчим є виключною компетенцією начальника слідчого відділу, якщо відповідно до ст. 32 КПК, під цим суб'єктом розуміти начальника Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органів внутрішніх справ та його заступники.

У разі порушення кримінальної справи за ознаками особливо тяжкого злочину, в якій передбачається проведення значного обсягу процесуальних дій, інколи, в різних адміністративно-територіальних одиницях, її розслідування може бути доручено декільком слідчим, про що зазначається в постанові про порушення справи або виноситься окрема постанова. Один із слідчих призначається старшим, він приймає справу до свого провадження і безпосередньо керує діями інших. Постанова про призначення в справі декількох слідчих оголошується обвинуваченому (ст. 119 КПК). На цьому правова регламентація створення та організації діяльності слідчої групи для провадження досудового слідства у кримінальній справі закінчується.

Що стосується слідчо-оперативної групи, то для розслідування кримінальних справ і забезпечення постійної взаємодії працівників слідчих, оперативних й інших підрозділів у розкритті та розслідуванні злочинів створюються слідчо-оперативні групи. При створенні слідчо-оперативної групи начальник ОВС та начальник слідчого підрозділу обов'язково визначають порядок контролю за роботою цієї групи. Для розкриття і розслідування злочинів, які вчинені на території декількох регіонів, наказами керівництва МВС створюються міжрегіональні слідчо-оперативні групи. Контроль за їх діяльністю може бути покладено на керівництво ГСУ МВС України або керівництво слідчого управління (відділу) ГУМВС, УМВС, на території обслуговування якого вчинено найбільшу кількість злочинів. З метою найбільш швидкого й повного розкриття та розслідування окремих видів злочинів, учинених на території ряду районів регіону, у тому числі злочинів минулих років, спільними наказами начальників ГУМВС, УМВС та начальників слідчих управлінь (відділів) ГУМВС, УМВС можуть створюватися спеціальні (цільові) слідчо-оперативні групи⁵.

При вивченні цього питання аналізувалися проекти КПК, для того, щоб з'ясувати, яким чином намагаються врегулювати дану «прогалину» їх розробники. Так, у п. 4 ч. 2 ст. 39 проекту КПК від 13 грудня 2007 року № 1233 передбачено, що начальник слідчого підрозділу своєю постановою уповноважений створювати слідчі та, за погодженням з начальником відповідного органу дізнання, слідчо-оперативні групи. У свою чергу ст. 222 даного законопроекту більш детально регламентує порядок провадження досудового слідства групою слідчих та слідчо-оперативною групою.

Так, у разі складності справи і великого обсягу роботи, яку необхідно виконати, начальник слідчого підрозділу може доручити провадження досудового слідства групі слідчих, а прокурор – групі слідчих чи слідчо-оперативній групі.

Про створення у справі слідчої групи, начальник слідчого підрозділу виносить постанову. Прокурором рішення про створення слідчої чи слідчо-оперативної групи викладається в постанові про порушення провадження у кримінальній справі або в окремій постанові. У постанові зазначаються керівник і склад групи. Про зміни у складі групи і заміну керівника виноситься постановою. З даними постановами ознайомлюються підозрювані, обвинувачені, їхні законні представники та захисники, потерпілі, позивачі, відповідачі та їхні представники, яким роз'яснюється право заявляти відводи керівникові і членам слідчої чи слідчо-оперативної групи.

При провадженні досудового слідства слідчою чи слідчо-оперативною групою слідчі дії можуть виконуватись як одним, так і декількома слідчими чи особами, які здійснюють дізнання, і включені до складу слідчо-оперативної групи.

Члени слідчої чи слідчо-оперативної групи виконують доручення і вказівки керівника групи, діючи при цьому в межах повноважень, які їм надані законом. Про виконання доручень та вказівок вони повідомляють керівника групи⁶.

Водночас у проекті КПК, розробленому Робочою групою з питань реформування кримінального судочинства, немає жодної норми, присвяченої організації діяльності слідчої та слідчо-оперативної групи. Тільки ст. 42 цього проекту певною мірою стосується доручення розслідування декільком слідчим:

«1. Керівник органу досудового розслідування організовує досудове розслідування.

2. Керівник органу досудового розслідування уповноважений:

1) визначати слідчого (слідчих), який буде здійснювати досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою – визначити старшого слідчої групи, який керує діями інших слідчих»⁷.

Таким чином, аналізуючи відповідні правові положення проектів КПК, ми вважаємо, що проект КПК від 12 грудня 2007 року № 1233 більш повно визначає організацію діяльності слідчих та слідчо-оперативних груп. Особливо це стосується суб'єктів, які мають право приймати рішення про створення цих груп. Розробники даного проекту досить вдало вирішили питання щодо створення груп, які складаються з представників слідчих підрозділів різних відомств, а також надали право прокуророві створювати слідчі та слідчо-оперативні групи.

Звертаючись до кримінально-процесуального законодавства інших країн, слід констатувати, що законодавець окремих держав ближнього зарубіжжя більш детальніше регламентує створення та діяльність слідчих груп. У кримінально-процесуальному законодавстві Республіки Молдова право доручати розслідування кримінальної справи декільком слідчим є виключним правом прокурора. Так, у ст. 256 КПК Республіки Молдова закріплено, що у випадку розслідування складних або великих за обсягом справ керівник органу кримінального переслідування за згодою прокурора доручає здійснення кримінального переслідування декільком офіцерам з кримінального переслідування. В окремих випадках, прокурор може доручити здійснення кримінального переслідування декільком офіцерам з кримінального переслідування, які є представниками різних органів кримінального переслідування⁸.

У ст. 163 КПК РФ визначено підстави, порядок формування, суб'єкти ініціювання та створення слідчих груп⁹. На відміну від проекту КПК України, в КПК РФ закріплені права керівника слідчої групи, що є не менш важливим для ефективного розслідування кримінальних справ.

Вважається що, право прокурора створювати слідчі групи із числа представників органів досудового слідства різної відомчої належності має бути передбаче-

но і у новому кримінально-процесуальному законодавстві нашої держави. В той же час, дане право не повинно діяти у випадку створення слідчої групи в межах одного правоохоронного відомства, оскільки у такому випадку буде обмежуватись самостійність слідчого, а також ставитись під сумнів професійна компетенція начальника слідчого відділу.

Отже, у чинному КПК необхідно чітко визначити підстави та механізм створення, ліквідації, зупинення і відновлення діяльності слідчої (слідчо-оперативної) групи, повноваження прокурора та начальника слідчого підрозділу щодо складу слідчої (слідчо-оперативної) групи, повноваження керівника слідчої групи та усіх її членів, що буде сприяти охороні прав та законних інтересів учасників кримінального процесу, швидкому та повному встановленню усіх обставин кримінальної справи й забезпеченню реалізації завдань кримінального судочинства.

1. *Гаврилов А.К.* Организация работы начальника следственного отделения: Учеб. пособ.– Волгоград, 1972, – 208 с. 2. *Письменный Д.П., Федченко В.М.* Правові та організаційні засади розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: Навч. посіб. – Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – С. 104. 3. Там само. – С. 104. 4. *Тимчасове* положення про Головне слідче управління МВС України: Затв. наказом МВС України № 336 «Про проведення експерименту щодо апробації вертикальної системи підпорядкування слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України». 5. *Тимчасова* інструкція з організації діяльності органів досудового слідства в системі МВС України та взаємодії їх з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ України в розкритті та розслідуванні злочинів: Затв. наказом МВС України № 336 «Про проведення експерименту щодо апробації вертикальної системи підпорядкування слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України». 6. *Проект* КПК України № 1233: станом на 13 грудня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc6_current?id=&pid069=128. 7. *Проект* КПК, розроблений Робочою групою з питань реформування кримінального судочинства: станом на 1 липня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zib.com.ua/ua/#all> 8. *Уголовно-процесуальный кодекс* Республики Молдова: станом на 1 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.law-moldova.com/law_moldova_rus.html 9. *Уголовно-процесуальный кодекс* Российской Федерации. – М.: ТК Велби; Изд-во «Проспект», 2006. – 280 с.